

FINANSIËLE BEPLANNING AS BESTUURSTAAK VAN DIE HOOF VAN DIE
BLANKE PRIMÊRE SKOOL

deur

WOUTER KIRSTEIN

SKRIPSIE VOORGELE[^] TER GEDEELTELIKE VERVULLING VAN DIE
VEREISTES VIR DIE GRAAD

MAGISTER EDUCATIONIS

IN

DEPARTEMENT ONDERWYSKUNDE

IN DIE

FAKULTEIT OPVOEDKUNDE

AAN DIE

POTCHEFSTROOMSE UNIVERSITEIT VIR CHRISTELIKE HOËR ONDERWYS

Studieleier: Dr. G.S. Niemann

Mede-studieleier: Prof. P.C. van der Westhuizen

Desember 1985

Potchefstroom

DANKBETUIGING

Graag betuig ek my opregte dank en waardering aan:

1. Dr. G. S. Niemann en prof. P.C. van der Westhuizen wat onderskeidelik as studieleier en mede-studieleier opgetree het. U volgehoue bemoediging en hulp het dit 'n voorreg gemaak om u student te wees.

2. Mev. C. Pottas vir netjiese tikwerk en taalversorging.

3. Die Direkteur van Onderwys vir die toestemming om met die navorsing voort te gaan.

4. Hoofde van primêre skole in Komprehensiewe Eenhede 18 en 24 vir die vriendelike ontvangs en positiewe samewerking.

5. My gesin vir die opoffering, geduld, aanmoediging en belangstelling tydens my studie.

6. Die personeel en ouers van Laerskool Mooibank vir u belangstelling en aanmoediging.

7. Mnr. James Watt vir die vertaalwerk.

8. My Skepper vir die vermoë om hierdie studie te doen en wat altyd die krag geskenk het.

I N H O U D S O P G A W E

HOOFSTUK 1

Probleemstelling

		p.
1	Inleiding	1
2	Probleemstelling	2
3	Doel van navorsing	4
4	Verklaring van enkele begrippe soos in die titel	5
4.1	Onderwysbestuur	5
4.2	Finansiële Onderwysbestuur	6
4.3	Beplanning	6
5	Terrein van navorsing	7
6	Metode van ondersoek	8
7	Voorgestelde hoofstukindeling	8
8	Samevattend	9

HOOFSTUK 2

Die finansiële bestuurstaak van die hoof met besondere verwysing na die
aard, omvang en hantering van die skool se skoolfonds

1	Inleiding	10
2	Die aard van onderwysfinansies	11
2.1	Departementele gelde	12
2.2	Koshuisgelde	13
2.3	Skoolfonds	14
2.3.1	Die begrip skoolfonds	14
2.3.2	Insamelings	15
2.3.3	Bydraes	16
2.3.3.1	Vrywillige bydraes	16
2.3.3.2	Verpligte bydraes	16
2.4	Die doel van skoolfonds	17

3	Wyses van verkryging van skoolfonds	19
3.1	Vrywillige bydraes	19
3.2	Insamelings	21
3.3	Verpligte bydraes	23
3.4	Samevattend	25
4	Persone en instansies betrokke by skoolfondsinsameling	26
4.1	Ter inleiding	26
4.2	Die skool	27
4.2.1	Die hoof	27
4.2.2	Die personeel	29
4.2.3	Die leerlinge	30
4.3	Die ouergemeenskap	31
4.3.1	Die ouer	32
4.3.2	Die kind en die gemeenskap	34
4.3.3	Die ouers-in-organisasie	35
4.3.3.1	Statutêre ouerliggaam	36
4.3.3.2	Nie-statutêre ouer-organisasies	38
4.3.3.2.1	Die Transvaalse Afrikaanse Oervereniging (i.e. TAOV)	39
4.3.3.2.2	Ouer-onderwyservereniging (OOV) of Oervereniging (OV)	40
4.4	Ten besluite	41
5	Die besteding van skoolfonds	41
6	Samevatting	43

HOOFSTUK 3

Aard en omvang van finansiële beplanning met besondere verwysing na die hantering van die skoolfonds van 'n primêre skool

1	Inleiding	44
2	Terreine van finansiële onderwysbestuur	45
2.1	Begroting	45

2.2	Finansiële rekeningkunde	50
2.2.1	Inkomste	52
2.2.2	Uitgawes	53
2.3	Finansiële verslaggewing	54
2.4	Kosteontleding	55
2.5	Samevattend	56
3	Finansiële beplanning as bestuurstaak van die hoof	56
3.1	Die eiesoortigheid van finansiële onderwysbeplanning	56
3.2	Die aard van finansiële onderwysbeplanning	57
3.3	Die waarde van finansiële beplanning	58
3.4	Stappe in finansiële onderwysbeplanning	60
4	Subtake wat beplanning begrond	62
4.1	Bepaling van doelstellings	62
4.2	Beleidformulering	64
4.3	Probleemanalise	67
4.4	Besluitneming	68
5	Instansies en persone betrokke by besluitneming	70
5.1	Die bestuursraad	72
5.2	Die skoolfondskomitee	72
6	Samevatting	72

HOOFSTUK 4

’n Empiriese ondersoek rondom finansiële beplanning as bestuurstaak van die hoof van die primêre skool

1	Inleiding	74
2	Die doel van die ondersoek	74
3	Die teiken	75
4	Die vraelys	75

4.1	Die gestruktureerde vraelys as middel om data te versamel	75
4.2	Administrering van die vraelys	75
5	Weergawe van die data	76
5.1	Afdeling A - Persoonlike gegewens	76
5.2	Afdeling B - Gegewens m.b.t. tot skoolfonds	78
5.3	Afdeling C - Opleiding in finansiële Onderwysbestuur	81
5.4	Afdeling D - Die hoof se beplanningstaak t.o.v. skoolfonds	83
5.5	Afdeling E - Persone en instansies betrokke by die beplanning van skoolfonds	86
6	Ten besluite	90

HOOFSTUK 5

Samevatting, gevolgtrekkings en aanbevelings

1	Inleiding	91
2	Samevatting	91
2.1	Persoonlike gegewens	92
2.2	Gegewens met betekking tot skoolfonds	92
2.3	Gegewens t.o.v. finansiële bestuur	94
2.4	Die hoof se beplanningstaak t.o.v. skoolfonds	94
2.5	Persone en instansies betrokke by die beplanning van die skoolfonds	95
3	Gevolgtrekking	95
3.1	Aanvanklike opleiding	95
3.2	Indiensopleiding	96
3.3	Skoolfonds	97
3.4	Finansiële bestuur	97
3.5	Finansiële beplanning	98
3.5.1	Beleid	98
3.5.2	Die begroting	98

3.6	Persone en instansies betrokke by skoolfondsbeplanning	99
4	Die verband tussen die probleemstelling en navorsingsresultate	99
5	Aanbevelings	100
6	Slotopmerking	101

BYLAES

1	Diagram m.b.t. skoolfinansies	102
2	Konsepbegroting	103
3	Aansoek om toestemming vir onderhoude te verkry	104
4	Toestemmingsbrief van die Direkteur van Onderwys	106
5(a)	Instruksies by vraelys (Afrikaans)	107
6(a)	Vraelys - Afrikaans	108
5(b)	Instruksies by vraelys (Engels)	120
6(b)	Vraelys (Engels)	121
7	Vraelys met gegewens	133
	SUMMARY	146
	BRONNELYS	147